

Tiedettä ja taidetta Villa Lantessa

Päivi Setälä, Liisa Suvikumpu, Juha Sihvola ja Timo Keinänen: Villa Lante. Suomen Rooman-instituutti 1954–2004. Helsinki 2004, WSOY. 511 s.

■ Suomen Rooman-instituutin 50-vuotisjuhlakirja on kahvipöytäkirja (engl. *coffee table book*) parhaasta päästä. Se si-

sältää riittävän selkeän ja suuren yleisön ymmärrettävissä olevan yleisesityksen Suomen Rooman-instituutin historiasta sekä siellä harjoitetusta tutkimuksesta ja taiteellisesta työstä. Kaikki tämä on maustettu kauniilla kuvituksella, jousa paljon harvinaisuuksia, joita suuren yleisön edustajilla ei muuten ole mahdollisuutta nähdä; mainittakoon tässä yhteydessä vaikkapa eräässä Villa Lanten tutkijahuoneessa oleva Kari Suomalaisen Villa Lanten loggiaa esittävä piirros. Kuvitukseen liittyy myös yksi teoksen huvittavimmista kömmähdyksistä. Sivulla 290 on julkaistu Valentin de Boulognen Villa Lanten Saloneen 1500-luvulla maalaama ”Storia d’Italia”, joka kuitenkin on jäänyt peilikuvana kirjaan.

Teos jakautuu neljään pääosioon. Päivi Setälä ja Liisa Suvikumpu käsittelevät Suomen Rooman instituutin historiaa ennen sen varsinaisen toiminnan käynnistymistä. Juha Sihvolan kirjoittama osio käsittelee tutkimustoimintaa Villa Lantessa ensimmäiseltä johtajakaudelta nykypäivään asti. Timo Keinänen kirjoittaa taiteilijoiden toiminnasta Villa Lantessa instituutin toiminta-aikana. Neljäs osio koostuu Liisa Suvikumpun kokoamista liitteistä, joissa käydään läpi Villa Lanten toimintaan vuosien varrella osallistuneet henkilöt, kuten säätiön hallituksen ja valtuuskunnan jäsenet, instituutin johtajat ja muut työntekijät, kurssien vetäjät ja oppilaat sekä Villa Lantessa työskennelleet tutkijat ja taiteilijat.

Setälä ja Suvikumpu kertovat moneen otteeseen aiem- minkin kerrotun tarinan siitä,

kuinka kenraali Demetrio Helbigin omistama renessanssihu- vila päättyi Suomen valtion omistukseen sekä kertovat niistä vastoinkäymisistä, joiden yli oli selvittävä ennen kuin ensimmäinen kurssi voitiin järjestää keväällä 1954. Tarina si- nänsä ei ole uusi, mutta kos- kaan aikaisemmin sitä ei ole kerrottu niin perusteellisesti ja niin hyvin dokumentoituna. Yksityiskohdista tekijät tarjoa- vat paljon uutta tietoa niillekin lukijoille, jotka ovat ennestään perillä instituutin historian pääpiirteistä. Arkistolähteiden laaja ja perusteellinen käyttö erottaa tämän selvityksen ta- vanomaisista juhlakirjaa varten laadituista historiikeista.

Jos Setälän ja Suvikumpun teksti onkin mieltä ylentävää luettavaa, kertomuksen sisältö sen sijaan ei aina ole sitä. Saamme tietää, että kenraali Helbig myi huvilan kahdeksan miljoonan liiran summalla ja varsin pian kaupan jälkeen huvila vakuutettiin 75 miljoonasta liirasta. Sekään ei vastan- nut todellista arvoa, vaan Tor- sten Steinbyn aikalaisarvion mukaan, joka perustui muiden Rooman kiinteistöjen myynti- hintoihin, rakennuksen mark- kina-arvo olisi ollut noin 300 miljoonaa liiraa eli hieman alle neljä miljoonaa euroa. Kaup- pa oli siis ilmeisen edullinen Suomen valtiolle, etenkin kun kauppahinnasta suurimman osan maksoi *Institutum Romanum Finlandiae* -säätiön var- hainen mesenaatti Amos An- derson. Voisi siis olettaa, että valtio antoi riemumielin siuna- uksensa hankkeelle ja osallis- tui omalta osaltaan kuluihin. Niin ei kuitenkaan käynyt, vaan kahden viikon jahkaami-

sen jälkeen valtioneuvosto salli Lanten ostamisen ”ehdolla, ettei kaupasta aiheudu valtiolle minkäänlaisia menoja”. Tieteen ja kulttuurin asema politiikan preferenssijärjestyksessä ei näytä vuosien varrella juurikaan muuttuneen.

Setälän ja Suvikummun kirjoittama teksti on sujuvaa. Jopa tarinan käänteet pääpiirteittäin tunteva ammattihistorioitsija huomaa lukiessaan odottavansa innolla uskomattoman juonen seuraavaa käännettä. Paikkaansa puoltavat myös lyhyet biografiset tietoiskut, joissa esitellään Demetrio Helbig, Göran Stenius, Torsten Steinby ja Amos Anderson. Kenties vähäisen moitteen aihetta antaa tekijöiden liiallinenkin innostuminen aiheestaan, joka ilmenee esimerkiksi instituutin perustamiseen ja tukemiseen hieman positiivisesti suhtautuneiden poliitikkojen kutsumisena Rooma-puolueen tai Villa Lante-puolueen jäseniksi. Kenties olisi ollut myös mahdollista käsitellä hieman tarkemmin suomalaisten Roomassa tekemää tutkimustoimintaa ennen Villa Lanten hankkimista.

Juha Sihvola on jäsentänyt oman osionsa kronologisesti eteneväksi kertomukseksi Villa Lantessa harjoitetusta suomalaisesta tutkimustoiminnasta. Toisin kuin monet muut Villa Lantessa tehtyä tutkimusta erilaisilla foorumeilla esitelleet antiikin tutkijat, Sihvola muistaa myös mainita muiden aikakausien historiaan keskittyneen tutkimuksen. Antiikin tutkimus on kuitenkin pääosassa, mikä on toki sinänsä ymmärrettävää sillä suurin osa Lantessa tehdystä tutkimukses-

ta, etenkin instituutin toiminnan ensimmäisinä vuosikymmeninä, on ollut antiikin tutkimusta.

Sihvola ei tyydy vain luettelemaan mitä tutkimusta instituutissa on kulloinkin tehty, vaan hän myös arvioi sen merkitystä ja sijoittumista kansainväliseen tutkimuskenttään. Tässä mielessä Sihvolan kirjoitusta on hyvä verrata Villa Lanten taannoisen johtajan Christer Bruunin *Historiallisessa Aikakauskirjassa* vuonna 1992 julkaiseman artikkelin ”Nyt Rooman historia!” tai Katariina Mustakallion samassa lehdesä julkaiseman artikkelin ”Antiikki ja tulevaisuus” (2003) kanssa. Sihvola on kiitettävällä pieteetillä pyrkinyt jäljittämään Villa Lanten pitkille kursseille sekä tieteellisiin tutkimusryhmiin osallistuneiden henkilöiden myöhempiä vaiheita akateemisessa maailmassa ja yhteiskunnassa. Näitä selvityksiä lukiessa huomaa, että Villa Lanten merkitys on vuosien varrella ollut huomattava suomalaiselle tieteelle, etenkin antiikin historian, filologian sekä klassisen arkeologian tutkimukselle. Esimerkiksi yleisen historian virassa olevista professoreista merkittävä osa on aloittanut tieteellisen uransa Lanten johtajien työryhmistä.

Sihvolan viitteitä lukiessa nousee välttämättä mieleen ajatus, että olisi kenties joskus syytä selvittää tarkemminkin Villa Lanten merkitystä suomalaiselle historiantutkimukselle. Jo Sihvolan alaviitteissä mainituista teoksista muodostuu vaikuttava bibliografia suomalaisesta antiikin ja keskiajan tutkimuksesta. Niiden lisäksi monet muutkin merkittävät tutki-

mukset ovat joko suoranaisesti syntyneet Lanten olemassaolon vuoksi tai ainakin se on niiden kirjoittamiseen merkittävästi myötävaikuttanut.

Timo Keinänen taustoittaa hyvin taiteilijoiden ulkomaan matkojen ja opiskelun tradition ja siirtyä sitten kuvaamaan taiteilijoiden toimintaa Villa Lanten huomassa. Esitys on kronologinen ja suuria linjoja seuraava. Siinä huomioidaan keskeisimmät näyttelyt Roomassa ja taiteilijoiden paikalliset yhteydet. Keinänen kuvaa myös merkittävimpien yksittäisten taiteilijoiden toimintaa ja tuotantoa Lanten ateljeessa sortumatta kuitenkaan pelkkään taiteilijoiden ja teosten nimien pudottamiseen; punainen lanka säilyy katkeamattomana.

Liisa Suvikummun koostamat teoksen liitteet ja indeksit ovat poikkeuksellisen laajat. Tämä ratkaisu puoltaa paikkaansa, sillä juhla kirjana teoksen tehtävä on toimia eräänlaisena Villa Lanten historiallisena matriikkelina. Liitteet ovat niin täydelliset kuin inhimillisesti katsoen on mahdollista. Kaikkia Villa Lantessa työskennelleitä tutkijoita ei kuitenkaan ole mahdollista listata sen vuoksi, että matriikkeli tältä osalta perustuu tutkijoiden täyttämiin toimintakertomuksiin. Kaikki eivät niitä, kenties lähtökiireessään, ole aina huomanneet täyttää. Nykyisessä muodossaan ne kuitenkin osoittavat konkreettisella tavalla kuinka monet ovat voineet työssään hyödyntää Lanten tarjoamaa ainutlaatuista mahdollisuutta työskennellä Rooman lähteiden ja sen tarjoaman inspiraation parissa.

Jotakin toivottavaa tämäkin erinomainen kirja jättää. Kannen layout on toteutettu siten, että huolimaton lukija tulkitsee kyseessä olevan Villa Lanten 50-vuotisjuhlakirjan mikä on rakennuksen iän huomioon ottaen jossain määrin koomista. Kirjassa ei lainkaan esitellä Villa Lanten toimintaa musiikin kannalta. Vuosien varrella pidettyjä konsertteja ei esitellä eikä mahdollista säveltäjien toimintaa Lantessa. Myös huomiotta jäävät muutamat muut asiat, kuten instituutin toiminnan tunnetuksi tekeminen

Roomassa kuukausittaisten yleisöluentotilaisuuksien välityksellä. Rajaukselliset ratkaisut ovat kuitenkin varsin ymmärrettäviä kun otetaan huomioon, että teos on jo nykyisessä muodossaan varsin laaja.

Villa Lanten 50-vuotisjuhlakirja on kuitenkin merkittävä välitilinpäätös kenties Suomen tärkeimmän tutkimusinstituutin toiminnasta. Arvostelija voi huoletta yhtyä Paavo Hohdin teoksen prologissa esittämiin sanoihin, joissa todetaan, että käsillä olevassa teoksessa ”ins-

tituutin perustamiseen liittyvät toimet saavat uutta valaistusta ja ensi kerran esitellään kootusti siellä tehtyä tieteellistä ja taiteellista työtä. Viidenkymmenen vuoden perspektiivi suomalais-roomalaisiin suhteisiin on merkittävä näköala maamme kulttuurihistoriaan.” On toivottavaa, että tämä kirja omalta osaltaan innoittaa päättäjiä ja mesenaatteja jatkossakin tukemaan Institutum Romanum Finlandiae -säätiön arvokasta työtä.

Jussi Hanska